

Historische Kring Maarssen

29e Jaargang no. 1, februari 2002

CAFE-RESTAURANT

„GEESBERGE”
aan de Vecht
MAARSSSEN

voor al
uw bruiloften en partijen

Michel en Cokky Heinsius
Zandpad 23 - Maarssen
Telefoon: 0346-561435

RADIO - T.V.

ELECTR. HUISHOUDELIJK

+ VOORDEEL + VAKMANSCHAP

+ KWIEKE SERVICE

radio en t.v. speciaalzaak

elektron

Nassastraat 9-11,
3601 BA Maarssen
telefoon: 0346-562081

Koetsveld Assurantiën

- * PENSIOENEN
- * HYPOTHEKEN
- * BELEGGEN
- * FINANCIERINGEN
- * LEASEN

Raadhuisstraat 15
3603 AV Maarssen

Telefoon: 0346-561 680/567 757
Telefax: 0346-560 869

Onderdeel van Nico Koetsveld Beheer BV

ReoLine

LINGERIE BEENMODE BADMODE
LANGGRACHT 55 TEL. (0346) 575343 3601 AK MAARSSSEN

HISTORISCHE KRING MAARSSSEN

Opgericht 11 september 1972, opgenomen in het verenigingenregister bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Utrecht en Omstreken onder nummer 301763120000.

Bestuur: B. Visschedijk, voorzitter, Mevr. M. Tijhuis, secretaris, Postbus 90, 3600 AB Maarssen, tel.: 0346-575222, Mevr. A. Wolters-Dekkers, penningmeester, giro 2907376, J.H.W. van Bommel, H. Blaauw, Mevr. M.C. Hatzmann-Scheltema, Mevr. H. Pouderoyen, W. Klever, B. de Ruiter en A. de Zwart.

Lid van verdienste: Mevr. J.G. Zwijns-Brink (20-02-84) en drs. W. Smits (10-02-94).

Erelid: N. van Tricht (10-02-94), Mevr. A.H. Hogenhout-Hofman (09-02-95), Mevr. G.M. Willekes-van Putten (24-02-2000), J.H. Sagel (22-02-2001).

Redactie: B. de Ruiter, Mevr. M.C. Hatzmann-Scheltema, Mevr. A.H. Hogenhout-Hofman.

Redactie-adres: Mozartlaan 5, 3603 BD Maarssen, tel.: 0346-565471.

Lidmaatschap: De leden bepalen zelf op de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering de contributie voor het lopende jaar. Deze bedraagt thans f 24,25 voor leden, f 18,75 voor het tweede en elk volgende lid op hetzelfde adres. Een tweede lidmaatschap, maar dan zonder periodiek is ook mogelijk en kost slechts f 11,-.

Voor meer informatie en eventueel aanmelden als lid van de Kring kunt u schrijven naar de Historische Kring Maarssen, Postbus 90, 3600 AB Maarssen, of contact opnemen met de ledenadministratie, Mevr. A. Wolters-Dekkers, Mozartlaan 12, 3603 BH Maarssen, tel.: 0346-579940.

Werkgroep archeologie: H. Blaauw, Bloemstede 193, 3608 TB Maarssen, tel.: 0346-562425.

Werkgroep archief/bibliotheek: H. Pouderoyen, Fazantenkamp 576, 3607 DG Maarssen, tel.: 0346-569133.

Verkoop losse nummers: B. de Ruiter, Nic. Maesstraat 6, 3601 DR Maarssen, tel.: 0346-563599.

29e Jaargang no. 1, februari 2002

Verschijnt 4 x per jaar

Kringnieuws

De Jaarlijkse Algemene Ledenvergadering met diapresentatie in Merenhoef

Op donderdag 21 februari 2002 vindt in Zorgcentrum Merenhoef, Merenhoef 1 te Maarssen, de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering plaats. Zie de convocatie elders in dit periodiek. Het huishoudelijk gedeelte vindt voor de pauze plaats, na de pauze is er een diapresentatie. De heer Hans Sagel, ons allen welbekend als voormalig voorzitter van de Kring, zal een lezing houden over oude en minder oude afbeeldingen van Maarssen. Gezien de grote kennis die Hans Sagel heeft van de geschiedenis van Maarssen, belooft dit een boeiende avond te worden. Niet-leden zijn voor het gedeelte na de pauze hartelijk welkom. De entreeprijs voor niet-leden bedraagt € 2,-

Historische Kring Maarssen heeft nu 900 leden

Afgelopen oktober, tijdens de vrijwilligersmarkt in Bisonspoor, boekte onze Kring haar 900e lid. Het is de heer A.S. Meijers uit Maarssen, die wij van harte verwelkomen. Hij ontvangt van ons een gratis lidmaatschap voor het jaar 2002.

Lezing Jaap Kottman over architectuur in Maarssen

Op 28 maart is onze laatste lezing van dit seizoen. Dit evenement vindt in tegenstelling tot andere berichten ook plaats in Zorgcentrum Merenhoef. Niet-leden betalen € 2 entree. Aanvang 20.00 uur.

Boekenmarkt op zaterdag 6 april in de Oranjerie

In het kader van de festiviteiten in verband met het 30-jarig bestaan organiseert de Historische Kring Maarssen op 6 april 2002 tussen 11.00 en 16.00 uur een boekenmarkt in de Oranjerie van het Museum Maarssen ('achter Goudestein'). Daar verkoopt de HKM haar eigen dubbele en overvloedige boeken en prenten. De meeste boeken gaan over historische onderwerpen, waaronder over de Vechtstreek. Uiteraard zullen ook onze gebruikelijke artikelen te koop zijn. Kom kijken, want er zal zeker iets van uw gading bij zitten. De toegang is gratis.

Er is voor een beperkt aantal mensen gelegenheid om een tafel te huren voor de verkoop van eigen boeken, prenten en kleine voorwerpen. Neem daarvoor contact op met Benno Visschedijk, tel 0346-567596. Voor een bescheiden bedrag krijgt u de gelegenheid om uw spullen van de hand te doen.

Excursie naar Delft op zaterdag 25 mei 2002

Dit jaar bestaat de Historische Kring Maarssen 30 jaar en mede in verband daarmee organiseren we een bijzondere excursie voor een heel schappelijke prijs. Het programma is als volgt : Om 8.45 uur vertrek vanaf de brandweergarage aan het Harmonieplein (Maarssen-dorp) per bus naar Delft, waar we om 10.00 uur op de Grote Markt aankomen. Daar vertrekken we in kleine groepen onder leiding van deskundige gidsen van 't Gilde Delft. De fraaie en grotendeels in oude staat verkerende binnenstad van Delft heeft veel te bieden. In de loop van de wandeling wordt door elke groep apart op een geschikte plek gestopt voor koffie of iets dergelijks. Deze koffie is voor eigen rekening.

Na de wandeling is er van 12.30 tot 13.30 uur gelegenheid om op eigen gelegenheid te lunchen. Daarna verzamelen we bij de Nieuwe Kerk voor een individueel bezoek aan deze kerk, met onder meer het onlangs gerestaureerde praalgraf van Willem van Oranje. Met het toegangsbewijs kunt u ook terecht in de vlakbij gelegen Oude Kerk, waar niet alleen de schilder Vermeer ligt begraven, maar waar ook Piet Hein zijn praalgraf heeft. Om 15.00 uur gaan we scheep voor een boottocht door de grachten van Delft. Een uur lang varen we langs de monumenten, voor een heel andere blik dan tijdens de wandeling. Vervolgens gaan we met de bus terug naar Maarssen, waar we volgens verwachting om 17.30 uur aankomen.

De prijs (inclusief busvervoer, entrees, boottocht en gidsen) bedraagt voor leden van de Historische Kring Maarssen € 15,- en voor niet-leden € 18,-. Ons advies: snel lid worden! Opgeven kan door het verschuldigde bedrag over te maken op giro 2907376, ten name van de penningmeester van de HKM te Maarssen. Vermeld s.v.p. excursie Delft en het aantal personen. Wacht hiermee niet te lang, vol is vol.

Website

U kunt ons vinden onder www.historische.kring.maarssen.nl.

Verkoop ansichtkaarten

Wij vinden het leuk u te kunnen medelen dat de verkoop van de door Jaap van Vredendaal getekende ansichtkaarten, die tot nu toe plaatsvond bij de Fa. Stoltenborgh zal voortgezet worden door de Kring. Ze worden verkocht op de lezingenavonden en andere evenementen waarbij de Kring aanwezig is, in pakjes van 8 kaarten voor € 2 .

Afbeeldingen

Zoals bekend is de Historische Kring altijd geïnteresseerd in foto's en andere voorwerpen die betrekking hebben op de geschiedenis van Maarssen. Deze kunnen gebruikt worden om het archief uit te breiden of voor een artikel in het periodiek. Te denken valt aan foto's van straatbeelden, personen, alledaagse gebeurtenissen en bijzondere evenementen, beelden van sloop of uitbreiding, kortom alles wat kan bijdragen het vroegere en huidige beeld van Maarssen te completeren. Dus mocht u iets tegenkomen, aarzel dan niet en informeer bij één van de bestuursleden of het door de Kring gebruikt kan worden. U hoeft geen afstand van uw afbeelding te doen, wij willen alleen graag een kopie maken.

Ria Tijhuis, secretaris.

Bij de voorplaat

Huize Bolenstein

Op deze prentbriefkaart van omstreeks 1910 zien we de zuidgevel met entree van Huize Bolenstein. Oorspronkelijk een kasteel op de westelijke Vechtoever dat naar men zegt al in 1340 gesticht werd door Derck de Bole. Pas in 1917, na de aankoop van het huis door J.M. de Muinck Keizer, de stichter van de voormalige Utrechtse staalfabriek DEMKA, kreeg Bolenstein zijn huidige rechthoekige plattegrond en symmetrische uiterlijk. Daardoor zien we tegenwoordig in de zuidgevel, links van de voordeur, ook op de bel-etage en de eerste verdieping twee vensters. De Muinck Keizer was niet de eerste, maar zeker ook niet de laatste, eigenaar die veranderingen aan het al eeuwen oude huis liet aanbrengen. Ook de huidige eigenaar, de heer D.T. Paarlberg, zet deze traditie voort en heeft gedurende de laatste jaren omvangrijke restauraties en verbeteringen aan het in- en exterieur van Bolenstein uit laten voeren. Zo werd o.a. de op deze afbeelding nog wel zichtbare, maar omstreeks 1943 verdwenen, balustrade met siervazen op de daklijst gereconstrueerd en herplaatst, de oostelijke gevel (d.i. die aan de Vechtzijde) wederom van een witte pleisterlaag voorzien, al het houtwerk gerepareerd en geschilderd en de tuinmanswoning grondig gerenoveerd. Ook de komende tijd staat er nog heel wat op het programma, zoals het restaureren en verbouwen van het koetshuis, het vervangen van de houten schutting om het terrein door een fraai, doorzichtiger hekwerk en een grote opknapbeurt van de slotgracht en tuin. Allen die een warm hart hebben voor de monumenten in de gemeente Maarssen verheugen zich al op het eindresultaat van de waarlijk groots aangepakte en uitermate deskundig uitgevoerde restauratie van Huize "Bolenstein".

Hans Sagel

Kring Kroniek

Van de redactie:

Ieder jaar bedank ik graag namens de redactie onze auteurs, die met hun bijdragen ervoor gezorgd hebben dat onze leden in 2001 vier zeer gevarieerde periodieken hebben ontvangen met een totaal van 108 bladzijden tekst en foto's. Dit grote aantal bladzijden is een absoluut rekord in de geschiedenis van ons blad. We hopen zo door te kunnen gaan.

In dit periodiek, nummer 1 van 2002 ontbreekt het vervolg van het artikel van de heer J. Dijk over de Bewaerschool te Zuylen, aflevering 3 zult u in mei in nummer 2 kunnen lezen.

Onze nieuwjaarswens van de aschman is altijd een beetje laat in het jaar, maar dit jaar is het wel een bijzondere. Het is de wens gemaakt mede ter gelegenheid van het huwelijk van prinses Juliana en prins Bernhard, vijf en zestig jaar geleden. Het leek ons zeer toepasselijk in het jaar van het huwelijk van de kroonprins.

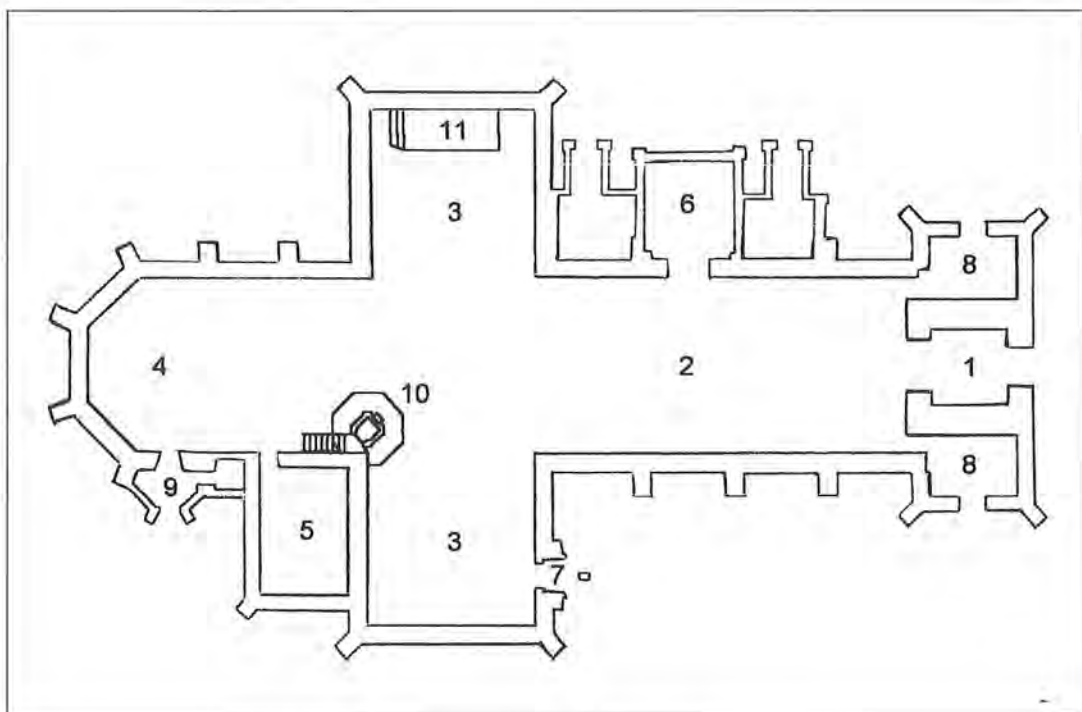
Graag ontvangen wij als redactie uw reacties op ons blad en nodigen wij iedereen uit mee te werken. Als u een historische tip heeft of zelf een verhaal wilt schrijven of vertellen laat u ons dat dan weten. We komen voor een gesprekje naar u toe of helpen u met de publicatie van uw artikel.

Marja Hatzmann

22-11-01 was de lezing van Gerard en Maartje Meijer over hun Wilnissee aak 'Vriendschap' een groot succes. Hun gezellige verhaal, aan de hand van dia's, over de vondst van een wrak in 1971, de restauratie tot volwaardig zeilend vrachtschip en hun authentieke reizen met stroop en turf over het IJsselmeer, was heel boeiend.

Informatieborden in Maarssen

In de verschillende huis-aan-huisbladen heeft u kunnen lezen dat het initiatief van de HKM om informatieborden te plaatsen bij specifieke monumenten in de gemeente Maarssen is gehonoreerd met het plaatsen van het eerste bord bij de Hervormde Kerk aan de Kerkweg. Wij zijn erg blij dat wij een enthousiaste sponsor hebben gevonden in de Lionsclub Maarssen. Ook meldde zich iemand die anoniem, op deze wijze iets voor Maarssen wilde doen. De HKM draagt haar steentje bij door het opstellen van de teksten voor de borden. Geen eenvoudige klus, gezien de veelheid van informatie en de beperktheid van de ruimte. Hieronder ziet u een afbeelding van tekst en tekening van het bord op de kerk. De kleuren die aangeven uit welk bouwjaar elk deel van de kerk dateert, kunnen we hier niet afdrucken. Borden van deze omvang zijn niet op alle plaatsen nodig en mogelijk. We houden u van de ontwikkelingen op de hoogte.

Afbeelding en tekst van het bord dat is aangebracht op de Hervormde Kerk

NEDERLANDSE HERVORMDE KERK

De oorspronkelijke Romaanse kerk dateert uit de twaalfde eeuw, alleen de tufstenen toren (1) is daarvan nog over. Het was waarschijnlijk de kerk van het voormalige Slot te Maarssen. Omstreeks 1300 werd aan het schip (2) een transept (3) gebouwd, een koor (4) en een sacristie, nu consistoriekamer (5).

In 1519 is door toedoen van de Heer van Bolenstein, Splinter van Nijenrode, de kerk voor een groot deel vernieuwd, waarbij het gewelf werd verhoogd. Voor de Reformatie was St. Pancratius de patroonheilige van de kerk.

De huidige zestiende-eeuwse eenbeukige kruiskerk heeft hoge vensters die aanvankelijk een laatgo-

tische raamverdeling hadden. Rond 1842 is de houten, fijnere empire raamverdeling aangebracht. De consistoriekamer heeft een breed neogotisch raam.

De ruimte (6) is een achttiende-eeuwse koepelvormig gedekte kapel of wapenbordenkamer van de familie Huydecoper, met daaronder een grafkelder. Een smeedijzeren hek uit 1721 vormt de afscheiding tussen kerk en kapel. Bij (7) was vanaf 1882 de privé-toegang naar de herenbank van de Huydecopers. De zijruimten (8) deden vermoedelijk dienst als kapel. De toren had een lage vierkante spits. Omstreeks 1789 is de spits achtkantig en hoger gemaakt.

De ronding van het koor bestaat uit drie traveeën, het is een 3/8 gesloten koor. De toegang is bij (9). Het schip, transept en koor hebben een houten tongewelf. De fraaie barokke eikenhouten preekstoel (10) is in 1726 gemaakt door de Maarssense schrijnwerker Jasper van Eeten. Mogelijk heeft hij ook de met houtsnijwerk versierde herenbanken (11) van de bewoners van Huis ter Meer gemaakt.

Het Meere-orgel uit 1790 is een geschenk van de Baronesse tot ter Meer, Geertruida Agneta van Lockhorst.

Bibliotheek: Nieuwe aanwinsten

Loosdrecht op de valreep, een gemeente op de grens van Utrecht naar Holland, een uitgave van de Historische Kring Loosdrecht. Dit boekje werd aangeboden aan alle huishoudens in Loosdrecht in verband met de het opheffen van de gemeente. Op 1 januari 2002 is Loosdrecht opgegaan in de gemeente Wijdemeer, tesamen met 's -Graveland en Nederhorst den Berg. Het boek moest door de HKL in korte tijd samengesteld worden, daarom is gekozen voor een fotodocument, zonder vaste lijn. Het is een nostalgisch bladerboek geworden, waarin afbeeldingen in kleur en zwartwit elkaar afwisselen. Voor belangstellenden is het boek telefonisch te bestellen bij de HKL via nr. 035-5824841. Het boek kost € 12,50, inclusief verzendkosten en acceptgirokaart € 16,80.

Strooptocht, geschreven en geïllustreerd door Gerard Meijer. Dit boekje beleefde reeds zijn tweede druk en wij hebben het tijdens de hiervoor vermelde lezing aangeschaft. Het is een bijzonder gezellig, vlot geschreven verhaal over de eerste authentieke tocht in 1990 van de Wilnissee aak, van Groningen naar Gouda met 30 vaten stroop aan boord. Tijdens de tocht werden uitsluitend ouderwetse voortstuwingswijzen gebruikt zoals zeil, boom, opduwer en sleper. Ook werd er door de bemanning zelf gejaagd. Langs de Drentse Hoofdvaart was het nog mogelijk een deel door een hiervoor speciaal getraind paard te laten jagen.

Van de redactie

- 1 Het overnemen van artikelen zonder toestemming van de redactie is verboden.
- 2 De inhoud van de artikelen is voor de verantwoording van de auteur.
- 3 U kunt kopij voor het volgende nummer inleveren vóór 5 april 2002.

NIEUWJAARSWENSCH

van

W. HOEVERS

Aschman van Maarssen en Maarsseveen

op 1 JANUARI 1937.

Hallo, Vrouw, Hier ben ik, 't Werk is gedaan,
 Nu ga 'k van mijn rust profiteeren,
 Want ja op den laatsten dag van het jaar,
 Dan zit men gezellig toch thuis bij elkaar,
 Geen huisgenoot wil dan mankeeren.
 De Oostenwind giert over straten en plein,
 De bloemen staan soms op de ruiten,
 De koffiepote pruttelt op de platte buis,
 De geurige dampen, ze hangen in 't huis,
 't Is binnen dan beter dan buiten!
 Op zoo'n dag komt alles weer eens voor den geest
 Al wat er in 't jaar weer gebeurde,
 De eene had dit en de and're weer dat
 Maar hoe het ook zij, elk ondervond wat
 Waarover men inlichte of treurde.

Maar zeg Man, wij mogen toch dankbaar nog zijn,
 Want daarvoor is hier toch wel reden.
 Voor droevige rampen als elders op aard'
 Bleef Maarssen en Maarsseveen toch gespaard,
 Wij leven toch nog heel tevreden
 Jawel vrouw, dat is zoo, ik mopper ook niet,
 Dat wil ik ook hier niet beweren,
 Maar één punt dat is er, dat staat mij niet aan,
 De werkloosheid wil maar niet van de baan,
 Die blijft ook steeds hier maar regeeren!
 De Heeren in Den Haag hebben onlangs gezegd,
 (En die hebben steeds goede gedachten)
 Dat nu onze Gulden omlaag is gegaan,
 Is het zóó met de werkloosheid gedaan,
 Daar zullen wij nu maar op wachten!
 De winkelstand werd ook al weer uitgebreid,
 Veel winkels zag men verrijzen.
 Maar jammer, de menschen staan meest VOOR het glas,
 't Was beter, dat dit toch maar omgekeerd was,
 Dit zouden de winkeliers prijzen!
 Ja Man, och, we leven in een slechte tijd
 Dat heb 'k uit de kranten vernomen.
 Rampen op water, op land, in de lucht
 Nu denk ik weer aan die noodlottige vlucht
 Aan de K.L.M. overkomen!
 De Koning van Engeland ging ook al gauw heen,
 Van dien Man zou ik kunnen houwen!
 Want die zegt nou eerlijk en meent het oprecht,
 Iets dat ik jou al zoo vaak heb gezegd:
 De Mannen zijn niks zonder Vrouwen!
 Het hart krimpt ineen wanneer je dan leest
 Van al die gruwelen in Spanje!
 Gelukkig is het nog ver uit de buurt
 En zoolang als jij er niet heen wordt gestuurd,
 Houd ik het toch maar met ORANJE!
 Juist, Vrouw, ORANJE, daar hebben wij 't nu
 Daarheen richten zich aller oogen,
 Nu onze Prinses toch Haar hart en Haar hand
 Uit liefde aan een jongen Prins heeft verpand,
 Dat moet onze Vreugde verhoogen!
 Met eerbied bied ik mijn wenschen dan aan,
 (En ben hier van velen de tolk)
 Mijn eerste wensch geldt voor het Prinselijk Paar,
 Dat God Hen nog sparen moog' zoo menig jaar
 Tot heil van het Neerlandsche Volk!
 En verder wensch ik aan de Burgerij
 Van MAARSSSEN en van MAARSSEVEEN,
 Dat in 't Nieuwe Jaar al ten goede zich keert
 Dat niemand door ziekte of ramp wordt gedeerd,
 Voorspoed en geluk om U heen!!!
 Ik wensch Burgemeester en 't Geest'lijk gezag
 Den Raadsleden ook bovendien,
 Dat in '37 naar wensch alles gaat,
 En voor hen niets meer te wenschen nog laat
 En dan kunnen wij verder weer zien!!!!

Met toestemming van den Burgemeester van Maarssen en Maarsseveen

Schilleman's Drukkerij, Tel. 63, Maarssen.

Van altzangeres naar doktersvrouw*... een carrière

Als kind op school kan Jo met haar mezzo-sopraantje al boven het klassenkoor uitkomen. De vaderlandse liederen uit Valerius Gedenklank 'Merck toch hoe sterck' worden uit volle borst meegezongen en de meester hoeft voor de kleine Johanna zijn maatstokje nauwelijks te gebruiken. Toonzuiver en maatvast, twee begrippen die Johanna Catharina Benjaminse op haar levenspad zullen begeleiden. Ze wordt geboren op de tweede dag van het jaar 1887 als de jongste van de drie kinderen uit het gezin Benjaminse, een van oorsprong Zeeuwse familie, die in Warmenhuizen is neergestreken. Een dorpje achter Schoorl in het Noord-Hollandse, waar op het vlakke polderland de kool met karrenvrachten wordt afgevoerd op de platbodems die door de vele vaarten en sloten hun weg vinden naar de veiling.

Vader Benjaminse is schoolhoofd van het tweemansschooltje. Op een heerlijk vergeelde foto uit ± 1895 tellen we bijna veertig kinderen. De bovenmeester houdt met zijn linkerhand de horlogeketting vast en de andere rust beschermend op zijn jongste dochter, die op haar beurt zusje Corrie een arm geeft.

De kleine Johanna – groot zal ze nooit worden – zingt, Johanna is muzikaal en Johanna wil gehoord en gezien worden. En dan een vader die bovenmeester is. Die straalt gezag uit. Wat hij zegt gebeurt en thuis helemaal natuurlijk. Meester Benjaminse voorziet – heel bijzonder voor die tijd – een carrière als zangeres voor zijn jongste. De energiestromen van vader en dochter versterken elkaar en dat heeft de nodige gevolgen.

Gelukkig kan Johanna in het dorpje de eerste muzieklessen krijgen. Het zou anders betekenen dat ze met paard en wagen naar Schoorl moest en vandaar met de schuit naar Alkmaar. De eeuwwisseling moet nog plaatsvinden. Als ze wat ouder is, dus minder risico's loopt, brengt de stoomtram, die later Bello genoemd wordt, haar van Schoorl naar de stad. Nog weer later is er de muziekschool in Amsterdam, waar ze onder meer les krijgt van Anton Averkamp. Haar vocale kwaliteiten blijken beter tot hun recht te komen in het gebied van de altstem. Vader Benjaminse besteedt een flink deel van zijn traktement aan zijn jongste. Zij, van haar kant, is zuinig en handig met naald en draad, weet met allerhande lapjes haar eigen kleding te verzorgen. Trouwens de patronen worden gaandeweg eenvoudiger. De tailleloze mode schrijft het tenslotte voor...recht-aan-rechtuit.

Eindexamen in het voorjaar van 1909

Haar alt is nu geschoold en ze kan meerdere registers bereiken. Bij Hendrika van Tussenbroek, in die tijd een bekend zangpedagoge, volgt ze een tijdlang privé-lessen en met haar blijft ze ook later bevriend. Met een voorliefde voor schwärmerische liederen van oa. Schubert en Schumann bouwt ze voorzichtig een repertoire op en geeft haar eerste solo-optreden in Den Helder. De plaatselijke krant rept van een nog niet gerijpte stem die vele mogelijkheden in zich draagt. Meer optredens volgen en een paar jaar later kan Johanna Benjaminse zich als zangeres affichereren. De voorzijde van het smalle vouwblad toont een niet onaantrekkelijke vrouw, naar de mode van achteren gefotografeerd, in een japon met ondiep rugdecolleté en het hoofd zo gedraaid dat een deel van het gelaat te zien is. Opgestoken haar – Johanna heeft een stevige haardos – en de blik 'ins blaue hinein' en nog net niet smachtend (Afb.1.). De binnenzijde vermeldt talloze recensies. Na Den Helder zijn het eerst Alkmaar en Haarlem en – later ook verder weg – Zeist en Deventer en de grote steden Arnhem, Utrecht, Amsterdam en Rotterdam, waar Johanna bescheiden triomfen viert. In december 1913 treedt ze op in Berlijn. Haar vocale talent wordt geprezen. Hoe lieflijk zingt zij onder meer van Schubert het...*Liebe schwärmt auf allen Wegen*. Een paar maal heeft ze een optreden in het Kurhaus te Scheveningen en ook in het Concertgebouw te Amsterdam geeft ze een aantal voordrachten. Evert Cornelis en ook Peter van Anrooy zijn haar dirigent.

Het is de verdienste van Johanna Benjaminse dat ze als eerste Russische componisten zoals

Afb. 1.

Rimsky Korsakow en Moussorgsky hier ten gehore brengt.

Het zit Johanna helaas niet mee

Tussen 1910 en 1920, als de periode aanbreekt voor een doorbraak, viert een reeds gearriveerde zangeres haar triomfen. De sopraan Aaltje Noordewier-Reddingius is beroemd om haar aria's in de Mattheüs-passion. Samen met de alt Pauline de Haan-Mannifarges verzorgt Aaltje liederen-avonden, ook al bijzonder succesvol. Johanna moet zich tevreden stellen met een veel minder hoge plaats op de ranglijst. Haar voornamelijk op Duitse componisten georiënteerde programma was door de Eerste Wereldoorlog toch wat min-

der in trek, veronderstelt ze, jaren later terugblikkend.

Om in haar onderhoud te voorzien geeft ze – ten slotte heeft ze de bevoegdheid – muziek- en vooral zanglessen vanuit haar woonplaats Zaandam. Van haar leerlingen is het Greet Koeman, die uitgroeit tot een bekende operazangeres. Als deze sopraan, in een interview terugblikkend op haar loopbaan, verzuimt haar als lerares te noemen, is dit voor Johanna Benjaminse een grote teleurstelling!

Op een hinderlijke stembandontsteking – het is dan einde jaar 1925 – volgt een algehele inzinking en via de Noord-Hollandse Vereniging Het Witte Kruis belandt Johanna Benjaminse in Vechtoever. Tehuis voor verpleegsters en andere dames. De verpleegprijs is in die dagen f 2.50 per dag. Zuster J.J. Noorthoek heeft als directrice hier de leiding en neemt dan ook de leiding in haar contact met de dan wat stuurloze zangeres. De al spoedig hartelijke verstandhouding wordt inniger en op voorstel van Co [Jacoba] Noorthoek wordt Johanna een vaste bewoonster met een licht huishoudelijke taak. Eigenlijk een soort creatieve therapeute avant-la-lettre. Voor de rust zoekende, overwerkte verpleegsters zingt ze – bepaald opwekkend – Schuberts Gretchen am Spinrad.....

Meine Ruh' ist hin. Mein Herz ist schwer.

Ich finde, ich finde Sie nimmer und nimmer mehr.

Ook Johanna haar eigen hart is zwaar. Haar carrière als zangeres, ze loopt naar de veertig, wat kan ze nog verwachten.....

Het is de tweede helft van de jaren '20

Co en Jo vormen een hecht duo. De herwonnen veerkracht – de depressie voorbij – maakt van Jo weer een charmante verschijning. In haar zelfgemaakte robes, paars fluweel is haar lievelingskleur, wandelt ze in het park en geniet de thee in het Vechtkepeltje. De zon lacht haar toe tussen het lover en uit de verte roept de koekoek.

Dokter Hartog verschijnt in haar leven. Zuster Noorthoek moet met lede ogen aanzien dat haar vriendin niet ongevoelig blijkt voor de avances van de dokter. Och arme, de strijd is ongelijk. Arie Hartog is groot en indrukwekkend en...dokter! Co trekt zich terug en klaagt haar nood bij dokter Venker. Het is voor haar uithuilen en maar weer opnieuw beginnen.

Na het overlijden van mevr. Hartog-Dijkstra is er voor Johanna Benjaminse het wenkend perspectief van een huwelijk. Kwam het voordien in

haar gedachten tot wat vage romantische voorstellingen, nu zingt haar ongebroken alt aan de Vechtoever, Schuberts Liebes Botschaft...

*Rauschendes Bachlein, so silbern und hell
Eilst zur Geliebten so munter und schnell
Ach, trautes Bachlein, mein Bote sei du
Bringe die Grüße des Fernen ihr zu...*

Een huwelijk

In december 1928 mag juffrouw J.C. Benjaminse zich na de huwelijksvoltrekking Mevrouw Hartog noemen. Van 'Vechtoever' naar 'Honk'. Zusje Corrie is getuige.

Er verandert veel. Het echtelijk bed – een van haar ouders geërfd mahoniehouten ledikant – komt op voorstel van Jo op de kamer boven de keuken. De nachtbel wordt verbonden met een verklikker aldaar. Via deze weg is ook mondeling contact mogelijk met een nachtelijke patiënt. Dat Johanna haar man moet delen met nachtelijke hulpzoekenden is ook al een nieuwe beleving. In de voorkamer komt een grote zwarte vleugel. Schubert en Schumann onder andere worden – in het trappenhuis galmt het – ten gehore gebracht. Dat is nieuw voor het personeel. Ook nieuw zijn de muziekavonden die mevrouw Hartog organiseert. Ach, ze had ze liever buitenshuis willen laten plaatsvinden. De familie van Voorst van Beest van Herteveld wordt bijvoorbeeld verzocht hun tuinkoepel hiervoor af te staan. Het wordt 'Honk', de akoestiek valt niet tegen. Johanna in lang paars, om de hals een eveneens lange zilveren ketting met amethyst-kristal, onderhoudt de Maarssense beaumonde met onder meer... *Röslein auf der Heide* en *Die Forelle*.

Huis en tuin krijgen de nodige verzorging. De Rietveld-sprekkamer wordt opgeschilderd. Het betengeld behang daar vraagt om reparatie. In de tuin wordt het een en ander gerooid om meer licht en ruimte te krijgen. Met haar man, hij moet er aan wennen dat ook zijn vrouw met ideeën en voorstellen komt, maakt ze buitenlandse reizen naar Noorwegen, Zwitserland en Portugal. Het plassenhuisje 'Honk' – toe nou man, je hebt ook je rust nodig – is voornamelijk haar initiatief.

Voor de kinderen van haar man blijft ze op afstand en het 'tante Jo' is de vormelijke aanspreektitel. Nee, haar diep verborgen kindwens – tenslotte is ze al 43 jaar geweest bij het huwelijk – wordt niet vervuld. *Wir setzen uns in Tränen nieder...*

Afb.2. Johanna in 1946.

Gelukkige jaren, echt. Natuurlijk, het hart wordt wat hoog gedragen en de amethyst schudt heen en weer bij haar wat driftige pasjes in huize 'Honk' als haar man weer eens te laat terug komt van een vergadering. In haar boezem is een warm kloppend hart voor haar echtgenoot en groot is dus ook haar verslagenheid als ze – volkomen onverwacht – haar man dood aantreft in het mahoniehouten bed dat hen tien jaar tot echtelijke sponde heeft gediend.

Ze draagt zorg voor een grafmonument, zoals ze ook zorg heeft gedragen voor de viering van het 40-jarig artsensjubiläum van haar man. Met haar poes, een zwarte kater blijft ze na de begrafenis ontheemd achter in het grote lege huis. Haar trouwe hulp, Jans van Dijk, heeft ze naar huis gestuurd.

De laatste fase

Via de Raadhuisstraat (het vrijstaande huisje naast de voormalige slagerij Kroes) gaat ze naar de Herengracht. Naast Raadhoven in het huis 'de Kampstoren' genaamd begint een nieuwe

fase in haar leven. Nee, niet alleen. Al spoedig trekt bij haar in Willemijn Zigeler, die apothekers-assistente bij haar man is geweest. Willemijn krijgt zangles van haar en Johanna voorziet een carrière voor haar veel jongere huisgenote-pupil. Wat ze zelf niet heeft kunnen bereiken...Weer is het, volgens haar, een oorlog die de verwachtingen doorkruist.

Door de oorlog wat aan de zijlijn gekomen en gedeprimeerd, besluit ze haar vleugel te verkopen. Met de opbrengst betaalt ze een reis naar Griekenland. Weer terug deelt ze steentjes uit die ze geraapt heeft bij de Akropolis. En dan – opgeveerd door haar reis – komt er een piano en geven muzieklessen haar weer een zinvol bestaan.

Zanglessen zelfs, aan een jongenssopraan, die geschuurd en geschaafd dient te worden. Nog voor hij de baard in de keel krijgt, begeeft haar hart het. Evenals haar man wordt ze in bed aangetroffen, door de dood aangeraakt. Het is 24 mei 1950.

Door de lange jaren verweerd en bemost laten de letters van haar naam zich moeizaam lezen op de grondplaat bij de gedenksteen van dokter Hartog. Toepasselijk is de recensie van de N.R.C. uit 1919 ... de altpartij werd vervuld door Johanna Benjaminse die met fraai geluid zong en bijzonder boeide in de aria: *Es ist vollbracht* . . .

Auke Hoekstra

Noten:

* Zie ook periodiek 4/2001, Geneesheren uit de vorige eeuw, deel 2.

De foto's zijn welwillend afgestaan door mevr. W.J. Zigeler [1911].

Wir setzen uns en *Es ist vollbracht* zijn uit Bach's Mattheus passion.

De overige regels komen uit liederen van Schubert.

Al het geciteerde heeft ongetwijfeld tot het repertoire van de zangeres behoord. Ze zal het op andere plaatsen hebben gezongen...

Het jaar 1979 in Maarssen

Traditiegetrouw weer een korte terugblik, ditmaal 1979. Herinneren we ons nog zaken of merken we bij het lezen van deze korte stukjes dat we het al helemaal vergeten waren? Wat opvalt zijn de vele krantenberichten met betrekking tot Maarssenbroek, dat al duidelijk een eigen gezicht gaat krijgen. Met dank aan de werkgroep archief, die ook het jaar 1979 vastlegde in mappen, die ik nu alleen maar hoef op te slaan. Het zijn artikelen uit de bekende huis-aan-huisbladen uit die tijd, waaruit duidelijk blijkt dat de geschiedenis zich altijd weer herhaalt.

In **januari**, Sneeuwoverlast beperken! De dienst openbare werken doet een dringend beroep op alle inwoners van Maarssen om nabij de eigen woning zoveel mogelijk het trottoir en andere voetpaden sneeuwvrij te maken. Vanaf 1 januari 1979 krijgt elke inwoner van Maarssen die achttien jaar wordt een felicitatie van het gemeentebestuur. Daarbij ontvangt de jarige het boekje 'Kiezen en Delen'. Een voorlichtingsboekje dat beoogt nieuwe kiesgerechtigden bewuster te maken van wat zich om hen heen afspeelt, maatschappelijk en politiek.

In **februari** is er sprake van een nieuw plan voor een overdekt zwembad in Maarssenbroek dat tevens een ontmoetingscentrum zal zijn. In 1981 zal het worden opgeleverd. Nieuwe situatie Straatweg niet optimaal maar wel beter. Als de gedeeltelijke reconstructie van de Straatweg en aansluitingen vanuit de Friezenbuurt, Binnenweg, Kerkweg en Stationsweg gerealiseerd is, zal de verkeerssituatie niet optimaal geregeld zijn, maar wel verbeterd. Een werkelijk aan de praktische eisen aangepaste reconstructie zou handen vol geld kosten en daartoe ontbreken de middelen. Op 21 februari wordt in Duivenkamp de Rechtswinkel officieel geopend. Juf Houtman is 40 jaar bij het christelijk kleuteronder-

wijs. De Juliana MAVO wil een dependance openen in Maarssenbroek. Toneelgroep Maarssen '32 geeft een uitvoering in de 'Diligence' aan de Kerkweg. De carnavalsvereniging 'De Dorstige Vechtkikers' viert haar 11-jarig jubileum. Enkele tarieven van de Maarsseveenseplassen moeten omhoog.

In **maart** treffen we een hartekreet van burgemeester Waverijn aan: 'Goudestein wordt geteisterd door huwelijken van buiten'. Die huwelijken brengen weliswaar meer geld in het laadje dan de huwelijken van Maarssenaren, maar ze geven ook veel meer verkeersdruk in het park van Goudestein. De treinen zouden meer in Maarssen moeten stoppen, eens per half uur is veel te weinig volgens raadslid Verdonk. Volgens wethouder Jansen (VVD) is de noodzaak voor een tweede opbouwwerker nog niet gebleken. De singels in Maarssenbroek, met name in Bloemstede, verkeren in verregaande staat van vervuiling. De gemeente is voornemens Raadhoven, het vroegere tehuis van het Leger des Heils te verkopen aan de woningbouwvereniging 'Goed Wonen'. Eind maart neemt het korps Rijks-politie afscheid in Maarssen. Er komt per 1 april een gemeentelijk politiekorps. Korpschef Gros wordt 30 maart onder grote belangstelling geïnstalleerd. Het eerste woonerf wordt aangelegd aan de Beekweg. Dokter B.C.J. de Mol neemt afscheid na 31 jaar en wordt opgevolgd door G.P. Termohlen. In Maarssenbroek vestigt zich tandarts M.H.D.M. Vismans. Het aantal mollige schoolkinderen wordt steeds groter en de hoofdluis blijkt in opmars.

In **april** kopt de VAR: 'Regerende fracties wantrouwen college', PPM, CDA en VVD dienen een motie in waarin gesteld wordt dat B en W vaak besluiten nemen, gebaseerd op informatie die niet aan de raadsleden wordt verstrekt. D'66 afdeling Maarssen wordt opgericht. Belangengroep Antilopespoor plaatst plattegrondbord. De vrijwillige brandweerlieden J. v.d. Akker, C. van Bart, M. Kouffeld en J. van Vredendaal werden onderscheiden wegens 20 jaar trouwe dienst. In Maarssenbroek werden de Karavaan en de Ten Boomschool feestelijk geopend. De opbrengst wordt gedeeltelijk bestemd voor het Carillonfonds, daardoor kan een begin worden gemaakt met het aanbrengen van 39 klokken voor het carillon in de RK-kerk aan de Breedstraat. De voorsortering van PTT gaat van de Julianaweg naar de Zonnebaan. Wethouder Dijker draagt de nieuwe kleedlokalen over aan de jubilerende korfbalvereniging OVVO, die in juni 45 jaar zal bestaan.

Begin **mei** wordt het carillon in de RK-kerk in gebruik genomen. C.P. Klap wordt Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Dokter B.C.J. de Mol ontvangt de hoogste onderscheiding van het Rode Kruis. In de loop van mei zal er een woonervaringsonderzoek worden gedaan in de wijken Bloemstede, Boomstede, Antilopespoor, Duivenkamp en Fazantenkamp naar de beleving van de woonomgeving. Met de resultaten denkt de gemeente haar voordeel te kunnen doen bij de ontwikkeling van nieuwe woongebieden. In een brief aan het college van B en W pleit de FNV-Maarssen voor bouw van vier- tot vijf verdiepingen hoge flats in Maarssenbroek ter leniging van de woningnood. Op 15 mei gaat de eerste paal voor Bisonspoor de grond in. De Termeerbrug blijft steken door de hoge temperaturen en het verkeer staat een half uur vast.

Het nieuwe NS-station is bijna klaar in **juni**. Wijkcentrum De Specht zal binnenkort worden geopend. Woonbootbewoners vragen garantie voor hun ligplaats. De Firma Verdonk opent een keukencentrum. Er is geweldige belangstelling voor de Kaatsbaanbraderie.

In **juli** blijkt uit het woonervaringsonderzoek dat de bewoners van Maarssenbroek 'voorzichtig tevreden' zijn. Het huis aan huis verspreide voorlichtingsblad van de gemeente 'Kijk op Maarssen' staat ter discussie. Het zou niet actueel genoeg zijn. De gemeente denkt erover in een van de huis-aan-huisbladen te gaan publiceren. Het orgel van de Hervormde Kerk moet gerestaureerd worden. De kerkvoorgang denkt het ontbrekende bedrag van f 25.000,- via de Oranje-braderie alsnog binnen te krijgen. De totale kosten bedragen f 325.000,-. De oudste inwoner van Maarssen, Grietje van Vredendaal-Timmerman overlijdt op 101-jarige leeftijd. Het officiële inwonertal van Maarssen is eind juli 27.347.

In **augustus** staat Maarssen op de bres voor een ziekenhuis volgens de VAR. De Vechtstroom kopt:

Militair Hospitaal mogelijk naar Maarssen. Woningbouwvereniging Goed Wonen verhuist naar Gebouw Raadhoven aan de Herengracht. Er zijn plannen voor verbreding van de Huis ten Boschstraat. De ds. M.J. Sandersschool gaat verhuizen naar een nieuw gebouw aan de Bolensteinsestraat, daarin wordt ook de kleuterschool de Benjamin opgenomen. De voorzitter van het CNS de heer H.G. Los legt de eerste steen. Het Schuurtje in Spechtenkamp nadert zijn voltooiing. Winkelcentrum De Specht wordt feestelijk geopend.

Op **8 september** opent de Staatssecretaris het Open Jeugd- en Jongerencentrum Eldorado aan de Nieuwe Stationsweg 2. In de raad komt de bouw van een nieuw politiebureau in Maarssenbroek ter sprake. Het pand van de heer Okkerman (fietsenwinkel) aan de Breedstraat wordt gesloopt. Er wordt toestemming gevraagd voor een nieuwe christelijke school in Tienhoven, het oude schoolgebouw uit 1930 met drie lokalen voldoet niet meer aan de eisen van de tijd. Zeker niet sinds de ophanden zijnde fusie tussen kleuter- en lagere school. De Maarssense zwem- en polovereniging de Fuut bestaat 50 jaar

In **oktober** lezen we in de VAR de kop 'Oud Zuilen': vergeten hoek! De bewoners voelen zich door de gemeente Maarssen niet erkend. Er gebeuren allerlei dingen in hun dorp waarover niet met hen is overlegd. Alle populieren aan de Laan van Zuylenveld zijn in één keer gekapt en daarna tesamen met autobanden verbrand, dat bracht een vieze neerslag teweeg. Levensgevaarlijke situatie bij de Straatweg: Actiecomité wil verkeer over bult laten gaan schrijft het algemeen Nieuwsblad op 10 oktober. De FAM, gevestigd in Cromwijck viert haar 30-jarig bestaan. Garage De Pijper in Tienhoven wordt geopend.

Op **6 november** vindt de opening plaats van het eerste deel van de Noordelijke Randweg Utrecht, nu beter bekend als de Zuilense ring. Met ingang van 16 november begint burgemeester Waverijn aan zijn derde ambtsperiode in Maarssen. Er staat een actiegroep op tegen de afbraak van de oude burgemeester De Ruiterschool aan de Breedstraat. De gemeentelijke belastingen gaan met 5,5 procent omhoog. Op de open dag van de gemeentepolitie komen ruim 1500 bezoekers. Toneelvereniging Kunst en Strijd viert haar 50-jarig jubileum met het stuk 'Beschuit met muisjes' van Herman Heijermans. De dansschool van Ton en Lyda de Haan opent een filiaal in Spechtenkamp.

De asfaltering van de oostelijke oprit van de Maarsserbrug zal plaatsvinden op **18 en 19 december**. De oprit is dan gestremd voor het verkeer. De singels aan de Thorbeckelaan en de Kennedylaan moeten worden uitgediept, want er staat geen 30 centimeter water meer. Er wordt onder hoogspanning gewerkt in het postkantoor aan de Julianaweg om alle kerstpost op tijd de deur uit te krijgen. De vestiging van Polaroid wordt feestelijk geopend aan de Zonnebaan. Veertien Maarssense scholen ontvangen een polaroid camera. Er wordt een werkgroep in het leven geroepen i.v.m. herhuisvesting van de Kasbah.

Marja Hatzmann

De Langegracht te Maarssen

Deel 9

In ons vorige periodiek beschreef ik de Langegracht 20 en nu staan we stil bij het gerestaureerde pand nummer 22. Waar is nu nummer 21 weer gebleven? Nummer 21 is in 1965 verdwenen en opgegaan in nummer 22.

Afb.1. Op deze foto van 1964 is goed te zien hoe slecht het pand er toen aan toe was.

Afb.2. Een geheel vernieuwd huis nummer 22.

We bekijken eerst wie de bewoners van nummer 21 waren. De oudst bekende die in de boeken van de gemeente Maarssen voorkomt is de Rijksambtenaar Joseph de Leur. Rond 1863 vertrok hij en kwam Johannes Lebbe er wonen. Na diens overlijden in 1879 bleef zijn weduwe Suzanna Muyzert er haar beroep van modiste uitoefenen. In 1900 was het de beurt aan schilder Hendrik Veldkamp om het pand te betrekken en dan volgt een rij van verschillende ambachtslieden. Timmerman Gerrit van den Heuvel, Jacobus van Rooij een schipper, Peter Bernaards een nachtwaker en dan in 1928 de smid Evert P. Boegborn, die getrouwd was met Johanna van

Kouwen. Zij hadden geen kinderen en toen Evert in 1951 stierf, bleef zijn weduwe er wonen tot haar dood op 14-01-1962. Zij was de laatste bewoner van het pand nummer 21.

Nummer 22 is al in 1850 in de boeken te vinden, in dat jaar werd het linker gedeelte van de toenmalige twee-onder-één-kapwoning bewoond door Christina Thiers, een winkelierster, gehuwd met Theodorus van Limburg. In 1875, toen zij weduwe was geworden trok het gezin van Gerrit van Vredendaal, een schildersknecht, bij haar in. In 1887 woonde er Jacobus van Eyk, een sigarenmaker. Daarna volgden Izaak de Wagenmaker,

commies, Johannes van Aken, klompenmaker, Johannes van Blokland, kleermaker en zijn we in 1900 aangekomen.

Dan volgen er twee families die er lang gewoond hebben. Van 1904 tot 1925 de familie Klaas Kleijne, een stalhoudersknecht en van 1925 tot 1944 de familie Aart van Breukelen. Na de Tweede Wereldoorlog werd het pand nog bewoond door Hermanus van Putten en daarna door Barend Verkerk, die in 1963 naar de Friezenbuurt verhuisde. Vervolgens werd het pand onbewoonbaar verklaard en een restauratie zou uitkomst bieden.

De bekende Maarssense aannemer A.J. Eglem diende in september 1963 bij de gemeente Maarssen een verzoek in tot 'verbouw van twee woningen tot één woonhuis voor een gezin'. De Amsterdamse architect IJsbrand Kok werd de ontwerper van het nieuwe pand. De begroting voor de verbouwing was f 36.682,- en de restauratie werd uitgevoerd onder toezicht van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg. In 1965 werd de onbewoonbaarverklaring opgeheven en kon het nieuwe pand betrokken worden.

Niet alleen binnen is het pand dan ingrijpend gewijzigd maar ook de buitenkant ziet er heel anders uit. De deur van nummer 21 is vervallen en veranderd in een smal venster. De linker deur is vernieuwd en van fraai houtsnijwerk voorzien, tevens is een groter, gedecoreerd bovenlicht aangebracht. Het nu weer zeer stevig uitziende grachtenpand is ook voorzien van een aardig hek, dat het van de weg scheidt. Opvallend is dat het verhoogde geveldeel in het midden, dat bekroond wordt met een fronton, weer in oude luister is hersteld.

Zo is na de restauratie, die uiteindelijk f 45.100,-

Afb.3. Deze foto moet zijn genomen in de vijftiger jaren, toen beide panden nog bewoond werden, evenals nr.20.. Wie zijn de beide dames op de foto?

heeft gekost weer een fraai grachtenpand toegevoegd aan onze grachtengordel.

C.W.P. Bloemendaal

Foto's zijn alle eigendom van de auteur.

Convocatie

Donderdag 21 februari 2001 houdt de Historische kring Maarssen haar jaarlijkse algemene ledenvergadering. Het bestuur nodigt alle leden uit om deze vergadering bij te wonen. De bijeenkomst wordt deze keer gehouden in **Zorgcentrum Merenhoef**, Merenhoef 1 te Maarssen. Aanvang 20.00 uur. Op de avond van de ledenvergadering zijn zowel het jaarverslag, het financieel jaarverslag met de begroting en de notulen van de ledenvergadering van 22 februari 2001 aan de zaal verkrijgbaar.

Agenda

1. Opening
2. Ingekomen stukken en mededelingen
3. Notulen van de jaarvergadering van 22 februari 2001
4. Jaarverslag over het jaar 2001 van de secretaris
5. Financieel verslag over 2001 en de begroting voor 2002
6. Verslag van de kascommissie
7. Vaststelling van de contributie over 2002 in euro's
8. Verkiezing kascommissie
9. Verslag uit de commissies
10. Bestuursverkiezing
Statutair treden af de heer H. Blaauw en de heer B. de Ruiter. De eerste heeft zich bereid verklaard een herbenoeming te aanvaarden. De heer De Ruiter echter heeft te kennen gegeven zich uit het bestuur te willen terugtrekken. Het bestuur stelt voor om de heer R. Betten in zijn plaats te benoemen. Namen van tegenkandidaten kunnen tot de aanvang van de vergadering bij het bestuur worden bekend gemaakt.
11. Rondvraag
12. Sluiting

Hierna volgt een pauze. Om ongeveer 21.15 uur houdt de heer Hans Sagel een lezing aan de hand van oude en minder oude afbeeldingen van Maarssen. Niet-leden zijn welkom bij dit onderdeel, met dien verstande dat zij 2 euro entree betalen.

Het bestuur hoopt velen te mogen begroeten op deze avond.

Namens het bestuur,

R. Tijhuis, secretaris

Peter van Dulcken, Schout van Maarssen (1649-1659)

deel 3 (slot)

Doormodderen

Peter van Dulcken werd dus een boete van tweehonderdvijftig gulden opgelegd wegens buitensporig geweld begaan aan Peter Willemsz, de moddelaar uit Westbroek.

Je zou verwachten dat Van Dulcken zijn les nu geleerd had. Niets is minder waar. De wrok tegen de moddelaars zat diep. In 1654 nam Peter opnieuw drie schouwen van een moddelaar in beslag. Op 16 januari 1657 deed hij hetzelfde bij Aert Claesz, een moddelaar uit Westbroek. Aert liet het er niet bij zitten. Hij had toestemming om in de Vecht te modderen en hij liet de Staten van Utrecht dan ook weten dat hij zich had gehouden aan de regels conform de ordonnantiën op het modderen. *'Sijnde nu zulcs dat Peter van Dulcken, schout van Maerssen, tegens alle recht ende billicheijt d'voorsz schouwen ten selver tijt uijt het gerecht van Zuijlen hadde aengehaeldt ende gebracht in de gerechte van Maerssen, houdende deselve aldaer in detentie'*. Aert Claesz werd in het gelijk gesteld en de schouwen werden hem teruggegeven.¹ Een paar weken later nam Peter van Dulcken wraak. Hij nam de visnetten van Aert in beslag en stelde de Staten voor de netten te verbranden, de schuit in beslag te nemen en ieder persoon twaalf gulden boete op te leggen. De Staten lieten Van Dulcken weten dat hij met Aert Claesz tot een akkoord moest komen. Overigens was de Vecht voor de schout een geliefd werkterrein. Men had geen vergunning nodig om te vissen, omdat de rivier, *'streckende van d Suijlen watermolen tot aen de brauckelse steenhoven van allen ouden tijden onverpacht ende voor den inwoonders aldaer om met gepermitteerde netten te mogen vissen vrij gebleven is'*. De netten moesten echter wel aan bepaalde voorwaarden voldoen.

Uit het voorgaande blijkt dat moddelaars en vissers zich regelmatig konden 'verheugen' op de 'warme belangstelling' van Peter van Dulcken.

Namodderen

Het illegaal modderen in de Vecht bleef lange tijd

een groot probleem.

Zo gaf in het jaar 1705 Bonaventura Broen *'met behoorlijke reverentie aan de Staten van Utrecht te kennen hoe dat sederd eenige jaeren de baggerluijden sijn suppliants (verzoeker) lande, behoorende aen sijn suppliants hofstede Vredenburg en Vredenhoef tot Maerssen hebben geincommodeert (ongerief veroorzaakt) met bij nacht en ontijden sijn suppliants grond onder de voorsz landen aende Veght nogh te baggeren'*. (Afb. 1²). Er moest opgetreden worden tegen het illegaal baggeren. Zijn landerijen waren met *'ettelijcke honderd(!) roeden vermindert'*. Broen ging zelfs zover dat hij de Staten voorstelde dat hij op eigen kosten *'de riviere de Vecht in behoorlijke diepte sal onderhouden'*. Dat was niet tegen dovemansoren gezegd! De Staten verboden iedereen te modderen ter hoogte van de landerijen toebehorende aan Broen. Overtreders moesten rekening houden met inbeslagname van *'haere schouwen ende gereetschappen ende daer en boven vijftigh guldens ten behoeve van den heere van de lande ende den aenbrenger elck de helfte te verbeuren'*.³

In 1731 werd het zelfs de Heer van Maarsseveen, Jan Elias Huijdekoper, te gortig. Hij richtte zijn gram op Evert Mostert, een onverbeterlijke illegale moddelaar. Evert was al eens betrapt wegens illegaal modderen *'voor het goed genaamt het slijk'* in het jaar 1719. Evert ontsprong toen de dans door voor te wenden dat hij niet op de hoogte was van de ordonnantie op het modderen. Hij kreeg zijn schouwen terug, maar moest wel *'de onkosten soo van dienaars van de maarschalk ende wegens het leggen aan de ketting van de schouwen'* betalen. De Heer van Maarsseveen liet het er deze keer niet bij zitten. Hij liet de Staten weten *'dat doenmaels uijt consideratie aan Evert Mostert grote gratie ende gunst hadden bewesen ende men billik hadden mogen verwachten dat Mostaert sig int toekomende van het ongeoorloft baggeren souden hebben gewacht dat men in tegendeel ontwaer was geworden dat den selve Evert Mostaert van tijd tot tijd daarinne*

Afb. 1.

was gecontinueert, ja daaglijks erger gemaakt hadde in soo verre dat selfs des nagts tussen den 28 ende 29^e October 1731 hadde konnen goedvinden tegens over daelwijck met twee schouwen aant weijland vant slijck vastgemaakt, te gaen modderen'. De Heer van Maarsseveen kreeg zijn zin. De Maarschalk van het Nederkwartier kreeg opdracht om maatregelen te treffen tegen Evert Mostert.⁴

Laten we echter terugkeren naar Peter van Dulcken, de hoofdrolspeler in ons verhaal.

Woelige jaren voor Peter van Dulcken

De reputatie van Peter van Dulcken had na de onverkwikkelijke gebeurtenissen in 1651 een flinke deuk opgelopen. Een verzoek van hem op 13 augustus 1652 aan de Staten *'omme hem te licentieren omme voor drie a vier weken tot Roermonde zijne vrinden te mogen besoucken'* leek geen onverstandige zet en werd dan ook welwillend toegestaan.⁵ De borgstelling van zijn landerijen in Bunschoten bleef gehandhaafd en werd geschat op veertienduizend gulden. De waarde van zijn landerijen werd in 1653 officieel geschat

op dertienduizend driehonderd gulden. De Staten hoefden dus niet te vrezen voor eventuele financiële nadelige gevolgen. De korte retraite van Peter in naaste familiekring in Roermond bracht hem met betrekking tot de uitoefening van zijn ambt niet tot bezinning. Zijn loopbaan zou een aaneenschakeling blijven van incidenten en conflicten met diverse personen zowel binnen als buiten Maarssen, zakelijk maar ook privé. Hoewel interessant, zullen we de privé-zaken van Peter van Dulcken, die zich voornamelijk buiten Maarssen afspeelden, buiten beschouwing laten. We zullen ons op zijn zakelijke 'perikelen' richten.

Uit hoofde van zijn functie moest Peter van Dulcken zijn verantwoordelijkheid nemen. Dat hij daarbij in conflict kon komen met de burgerij lag voor de hand. Mede dankzij het feit dat de aanbrengrer van een wetsovertreder, een gedeelte van een opgelegde geldboete mocht incasseren, werd de schout van Maarssen een 'goede klant' van de Staten van Utrecht. Een kleine greep uit het boek van de dagelijkse besluiten van de Gedeputeerde Staten van Utrecht, waarbij Peter

van Dulcken min of meer bij betrokken was willen we u niet onthouden. De Staten waren overigens niet altijd duidelijk in hun uitspraken. Zij lieten de zaken soms voortslepen en verscholen zich vaak achter juridische prietpraat.

In augustus 1652 kwam de schout in conflict met *'Gijsbert Jacobsz wonende opt Slijck tot Maersen'*. Gijsbert verkocht publiekelijk vee, maar volgens Van Dulcken was dat voorbehouden aan het gerecht van Maarssen, waarbij de schout kon rekenen op een deel van de opbrengst. Gijsbert weigerde te betalen. In juli 1653 deed zich eenzelfde geval voor bij mr. Seger Wittenbogaert, advocaat en wonende in Maarssen. Hetzelfde jaar had Van Dulcken een conflict met de pachters van *'het geslacht ende hoorngeld over Maersen'*. Van Dulcken had een os en twee varkens geslacht en weigerde daarover belasting te betalen. Hij weigerde zelfs het geslachte vee te laten zien. De pachters en de schout moesten in opdracht van de Staten tot een akkoord zien te komen.

Op 21 juli 1654 kwam een ernstiger zaak aan het licht. *'Op de requeste van die van de gerechte van Maersen verthoonende hoe dat Peter van Dulcken eenige jaren hadde gehadt den ontfangh vande selven dorpslasten ende Statenpenningen tot Maarssen als oock van de tol van de brugge aldaer: sonder dat hij tot noch toe van den selven zijnen ontfangh gedaen hadde oijdt pertinente rekeninge'*. De schout had dus in financieel opzicht de schepenen van Maarssen onwetend gehouden. Van Dulcken werd door de Staten gemaand om binnen acht dagen opening van alle financiële zaken te geven.⁶

Portugese joden

Beïnvloed door de gereformeerde kerkenraad van Maarssen, deed Peter van Dulcken op 7 september 1655 een opmerkelijk verzoek aan de Staten. Het verzoek hield in *'dat hij alle de joden die in het gerechte van Maersseveen wonen of logeren de gemelte off andere plaetse daer omtrent hare t'samen-rottingen makende ende hare onchristelijke Godtsdienst plegende moge vervolgen ende aldaer sulx beboeten'*. Van Dulcken ging hiermee ver buiten zijn boekje. Hij had geen enkele zeggenschap in Nieuw Maarsseveen. In feite schond hij hiermee de soevereiniteit van de Heer van Maarsseveen. Waarom deze provocatie? Wat was er aan de hand?

Vanaf 1652 vestigden zich Portugese joden in Maarssen. Hun aantal breidde zich uit en in september 1653 beklagde de gereformeerde ker-

kenraad van Maarssen zich bij de Staten over het feit dat de Portugese joden, die met name op *'Christelijke Sabbath ende Sondagh so stout waren gheweest datse haer hadden vervought tot acht a thien in getal op het kerckpad aldaer, als men de godtsdienst soude beginnen met lesen ende singen, roupende, crijsende, dansende en springende met tabackpijpen'*, Kortom, de Portugese joden zorgden voor overlast in Maarssen. Maar dat was niet de werkelijke reden. In zijn verzoek gaf Van Dulcken aan dat de joden *'op Maerssenveen haer Godtsdienst wel mochten doen ende dat den heere van Maersseveen Johan Huijdecoper henlijden sijn huijs hadde gepresenteert om daerinne haren Godtsdienst te plegen én 'de joden op hare Sabbath ende andere daghen met geheele groote troupen ende hare mantels omtlijff voor bij sijnen suppliants deuren langhs het sandtpat te gaen in dat quartier van Maerssenveen t'welck hare ed: mo: over eenige jaeren gelieft hadden te scheijden van Maerssen ende Maersseveen gelaeten konnen, in een huijs t'welck seker jode David Cordosa aldaer nieuw en seer bequaem tot vergaderinge hadde laeten timmeren'*. Evenals zijn voorganger Aert van Oostweert liet Peter van Dulcken hier de Staten fijntjes weten hoe hij over de scheiding tussen Maarssen en Maarsseveen dacht.⁷ Maar dat terzijde!

Van Dulcken verwijst naar een besluit van de Staten d.d. 13 september 1653, waarin het de Portugese joden verboden werd *'haeren onchristelijke Godtsdienst te plegen'*.

De Gedeputeerden van de Staten van Utrecht reageerden terughoudend. De schouten van Maarssen en Nieuw Maarsseveen werden voor nader beraad ontboden bij de Staten.

Ongeveer tegelijkertijd richtten Denijs Jenis, Jacob Drommont en David Cordose, kooplied en burgers van Amsterdam, een verzoek aan de Staten van Utrecht *'verthoonende dat sij hebben haere huijsinge in den dorpe tot Maersen veeltijts tot haer vermaeck haer aldaer onthouden en specialijck als nu door dien Godt Almachtich de stadt Amsterdam mette contagieuse (besmettelijke) sieckte besocht heeft ende met hare vrienden op haren sabbathdach binnen hare huijsingen met psalmen te singen ende de weth Moses te lesen'*. Zij hoopten daarbij niet gemolesteerd te worden door de schout. Op 17 oktober 1655 werd de schout van Maarssen én de schout van Maarsseveen, Augustijn van Eck, conform eerdere besluiten van de Staten, opgedragen op te

treten tegen de Portugese joodse gemeenschap.⁸ Dat optreden zou echter wel meevallen. De Portugese joden konden hun godsdienst ongestoord blijven uitoefenen.

Bacchus

Weinig enthousiast, verzocht Van Dulcken op 20 september 1653 *'op ernstig versoeck ende aenhouden van den predicant ende Kercken-Raed'* van Maarssen aan de Staten om de zogenaamde Bacchusfeesten in Maarssen te verbieden. *D'ee-ne genaemt processie off omme-gangh naer usantie (gebruik) acht dagen naer d'Utrechtse-jaer-merckt, off Kerck-misse: d'andere genaemt kerck-misse die gehouden wort veerthien dagen naer Amsteldamsche marckt off kerck-misse'*. Hij liet de Staten weten dat hij *'in desen sullen doen dat het gemelte overblijfsel des pausdoms tot Maerssen sal worden wegh genoemen'*.⁹

In 1664 werd het Bacchusfeest (midden juli) in zo'n zelfde verzoek van de kerkenraad als volgt omschreven: *'hoe dat tot Maerssen neffens de jaerlijxe kermisse te voren namentlijk Sondaegs na Utrechtse oude jaermerckt noch een ander Bacchus feest gehouden word dat men noemt Maersense ommegang niet dat men nu bij de reformatie eenige beelden omdraeght of paepsche processie doet maer dat men onder Maerssen als onder Nieu Maersseveen ter wederzijde van de brugh stelt cramen soo dat den dagh des heren die men is gehouden te heijligen, met copen ende vercopen, keijlen, caetzen, clootschieten, dobbelen ende spelen word ontheijlight'* alsmede *'danserijen, wulpsheden, dronckenschap ende ontuchtigheden, vloecken en sweren schrasserijen met messen ende vechterijen, sotten clap ende alderhande idelheden, ja grote insolentien (onbeschaamdheden) ende ongeschicktheden daerop volgende'*.

Maarssen in kermistijd, een Sodom en Gomorra! Het oordeel van de Gedeputeerden van de Staten van Utrecht leek krachtig en gedecideerd. De Bacchusfeesten in Maarssen moesten verboden worden. Maar het ontnemen van de jaarlijkse kermis zal bij een groot deel van de bevolking niet goed zijn gevallen. De kermis bleef bestaan. Peter van Dulcken, maar ook zijn opvolgers Steven van Zuijlen en Johan van Dinteren hielden zich in deze affaire wijselijk op de vlakte. Voor de gereformeerde kerkenraad van Maarssen bleef het echter een onverteerbare zaak. In 1658, 1664 en 1665 ondernam de kerkenraad nog diverse pogingen om het *'Bacchus-feest geheel afte*

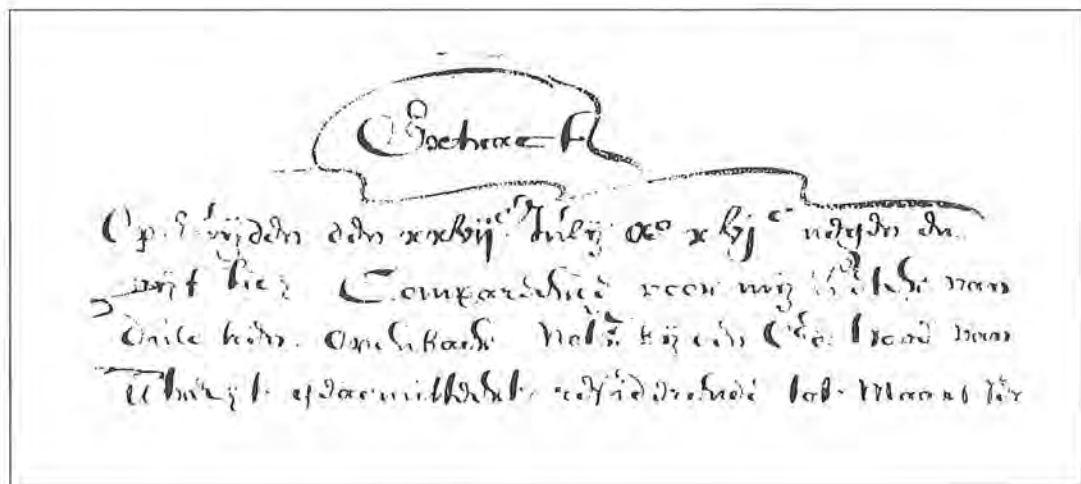
Afb. 2. De kuiper.¹⁸

schaffen te vernietigen ende uijt te roijen'. Waarschijnlijk tevergeefs.¹⁰

De laatste jaren van Peter van Dulcken

Vermeldenswaard is het besluit dat de schout en schepenen van Maarssen namen op 6 februari 1655. *'Omme voor te comen alle ongeluck van brant ende andere onheijlen van de peerden die door den dorpe langens t santpad aldaer zijn rijdende, alvorens de dacken van de huijsen aldaer zijn stroijdacken die door de voncken van de cuijpers, vuerende haere tonnen in brant soudon comen te raecken'* werd het raadzaam geacht de *'cuijpers aen te seggen dat zijluijden dselve haere tonnen voorts aen vueren in ofte onder schoorstenen van haere huijsingen bevonden mochte worden'* (Afb. 2)¹⁸. Voor alle zekerheid werd dezelfde dag besloten *'dat men tot coste van de gemeijnte sal copen drie haecken, drie leren met haecken ende dertich brantemmers'*. De Staten van Utrecht gingen akkoord met de aankoop.¹¹

In 1656 deed Theodoor Hodschon, koopman in Amsterdam, zijn beklag over de schout van Maarssen. Hodschon had een ververij in Maarssen. Hij had zijn zaakjes uitstekend voor elkaar en alle vergunningen waren in orde. Bovendien had hij toestemming om op bepaalde tijden ook

Afb. 3. Aanhef uit de notariële akte.

op zondag te werken. *'maer dat Peter van Dulcken hem Hodschon absolutelijck hadde verboden op de sondagh eenige lakenen te mogen aenslaen, oock alwaert bij gelegentheijde de noot sulcx mochte vereijshen'*. De schout dreigde hem de *'laeken van het raemt aftemen of met dreck doen bewerpen'*. De schout werd door de Staten tot de orde geroepen en Hodschon kon zijn werk blijven uitvoeren.¹² Na deze terechtwijzing en het echec met Aert Claesz in 1657, zoals we reeds gelezen hebben, kan het Peter van Dulcken niet ontgaan zijn dat zijn relatie met de Staten van Utrecht onder zware druk kwam te staan.

Peter van Dulcken kwam in financiële problemen. En behoorlijk ook! Zijn verzoek van 13 maart 1657 aan de Staten sprak boekdelen. Tijdens de uitoefening van het schoutambt had hij veel schade geleden en onkosten gemaakt onder andere *'van seker modderman die buijten zijn suppliants toedoen int executeren (uitvoeren) van haer ed: mo: placcaten doot bleeff'*. Hij was de Staten nog een geldbedrag verschuldigd van zesduizend gulden wegens achterstallige belastinggelden. Hij wilde dan ook zesduizend vijfhonderd gulden opnemen als hypotheek op zijn landerijen in Bunschoten. Het resterende bedrag was nog voldoende als borg om zijn functie te kunnen uitoefenen. Zijn verzoek werd akkoord bevonden mits *'brengende de selve penningen datelijck ten comptoire'*.¹³ De Staten hadden echter hun vertrouwen in Peter van Dulcken verloren. In november 1658 werden hem de duim-

schroeven aangedraaid. Namens de Staten van Utrecht werd hem door de panders (deurwaarder) Willem van Beeck, de wacht aangezegd. Binnen acht dagen zou Peter moeten *'stellen goede en suffisante (voldoende) borgen voor sijnen ontfangh ende administratie van den schout-ampte ende voorts te betalen de penningen die de Staten nog schuldigh is'*. Indien Van Dulcken in gebreke mocht blijven, zou het eenieder verboden worden aan Van Dulcken enig belastinggeld te betalen.¹⁴ Peter koos eieren voor zijn geld. Op 22 december 1658 liet hij de Staten van Utrecht weten, hoe dat hij *'suppliant door hare ed: mo: over eenige jaren geleden met het schout ampt gebeneficieert zijnde, hem tegenwoordich eenige consideratie mouveerden omme ijets anders bij der hand te nemen'*. Hij stelde het schoutambt wederom in handen van de Staten van Utrecht. Zijn verzoek werd, hoe kan het anders, ingewilligd.¹⁵

Peter van Dulcken, werkloos en nog steeds in financiële problemen, bleef in Maarssen wonen. Hij verdween echter niet helemaal in de anonimiteit. Verrassend genoeg, nam hij zijn oorspronkelijke beroep als notaris weer op. (Afb. 3.). Op 27 juli 1659 verscheen voor Peter van Dulcken, openbaar notaris en wonende in Maarssen, *'Jof: fr. Joanna Maria van Pallaes weduwe wijlen den Heere Joan Belten de Goesbergen woonachtich tot Maarssen'*.¹⁶ In de notariële akte liet ze vastleggen dat zij uitstel van betaling verleende aan Mr. Joan Cocq de Pinelle. Deze Johan Cock de Pinelle, brouwerszoon, advocaat, doctor in de

rechten en man met grandeur, woonde eveneens in Maarssen. Hij was onder meer eigenaar van het huis 'Ten Tuck', waar hij in 1660 afstand van moest doen in opdracht van zijn crediteuren. Zijn schuldenlast bedroeg op dat moment bijna zesentwintigduizend gulden!

Begin 1663 zal Peter van Dulcken zijn overleden. Ludolph de With, procureur in Utrecht, werd aangesteld als *'curateur over den desolaten boedell ende goederen van Peter van Dulcken'*. Op 11 mei 1663 volgde de openbare verkoop van

'seeckere hujsinge, erve ende hoff, staende ende gelegen in den dorpe van Maerssen aende oostsyde van de Vecht boven de brugge, streckende uijtte Vecht tot achter aende Heerewech, daer men gaet nae Maerseveen toe, nu genaemt den Diependaelschendijck'. Voor een bedrag van drieduizend zeshonderddertig gulden, werd Anthonie van Egeren de nieuwe eigenaar.¹⁷ Het rijk van Peter van Dulcken bestond niet meer.

Henny van Elk

Noten:

1. HUA, Staten van Utrecht, inv. nr. 358-2, Boek der sententien, d.d. 20-2-1657, folio 7v.
2. HUA, P.J. Lutgers (1808-1874). 'Gezichten aan de rivier de Vecht'.
3. HUA, Staten van Utrecht, inv. nr. 349-50, Registers van akten van commissien en instructien, d.d. 4-11-1705, folio 257v.
4. HUA, ibidem, inv. nr. 264-136, Boek der dagelijkse resolutien, d.d. 2-11-1731.
5. HUA, ibidem, inv. nr. 264-57, Boek der dagelijkse resolutien, d.d. 13-8-1652.
6. HUA, ibidem, inv. nr. 264-59, Boek der dagelijkse resolutien, d.d. 21-7-1654.
7. Periodiek H.K.M. 28e jg. no 3, augustus 2001, Peter van Dulcken, Schout van Maarssen, deel 1, blz 66.
8. HUA, Staten van Utrecht, inv. nr. 264-58, Boek der dagelijkse resolutien, dd. 9-9-1653, inv. nr. 264-60, Boek der dagelijkse resolutien, dd. 7-9-1655, 11-9-1655, 14-9-1655, 21-9-1655, en 17-10-1655.
 Artikelen over Portugese joden, zie o.a. Jac. Swarts in de jaarboeken Niftarlake 1920, 1922 en 1927.
 Utrechtse biografieën, De Vechtstreek, Abraham Aboab, grondlegger van de joodse gemeente in Maarssen.
9. HUA, Staten van Utrecht, inv. nr. 264-58, Boek der dagelijkse resolutien, d.d. 20-9-1653, inv. nr. 264-69 d.d. 20-7-1664,
10. HUA, ibidem, inv. nr. 349-31, Registers van akten van commissien en instructien, d.d. 8-7-1658, folio 188, inv. nr. 349-34, d.d. 27-7-1664, folio 140, d.d. 20-7-1664, folio 137v, 349-35, d.d. 26-7-1665 folio 56v.
11. HUA, Dorpsgerecht Maarssen (schepenboeken), inv. nr. 1436, d.d. 6-2-1655.
12. HUA, Staten van Utrecht, inv. nr. 358-4, Boek der sententien, d.d. 17-10-1651, folio 228.
13. HUA, ibidem, inv. nr. 264-62, Boek der dagelijkse resolutien, 13-3-1657
14. HUA, ibidem, inv. nr. 349-31, Registers van akten van commissien en instructien, d.d. 9-11-1658, folio 233v.
15. HUA, Staten van Utrecht, inv. nr. 264-63, Boek der dagelijkse resolutien, d.d. 22-12-1658.
16. HUA, Hof van Utrecht, inv. nr. 252-179, Achtergebleven stukken van commissarissen, d.d. 27-7-1659 D203.
17. HUA, ibidem, inv. nr. 252-85, Achtergebleven stukken van commissarissen, d.d. 11-3-1663, D36.
18. Jan en Kasper Luiken, Spiegel van het menselijk bedrijf.

Geneesheren uit de vorige eeuw (3)

In 1925 komt er in het dorp een derde dokter bij. De groeiende bevolking doet de werkdruk zo toenemen dat de zittende artsen het als een welkome verlichting ervaren. Een gesteunde vrije vestiging zouden we het tegenwoordig noemen. De nieuwe dokter heet Arie Adrianus 't Hoen. Op Sumatra geboren in Paja Kombo op 18-2-1899 waar zijn vader als dierenarts werkzaam is bij het Gouvernement. Na de lagere school wordt Arie voor z'n vervolgopleiding, zoals gebruikelijk in die dagen, terug naar Holland gestuurd en begint hij in 1917 met zijn medische studie in Utrecht. De examens verlopen vlot en in het voorjaar van 1925 mag hij zich medisch doctorandus arts noemen. Zijn ouders, inmiddels gerepatriëerd, zijn trots op hun jongste zoon en wensen hem alle geluk van de wereld. Een paar maanden later, om precies te zijn 30 juni 1925 worden er weer handen geschud. Nu om hun zoon te feliciteren met zijn huwelijk. De gelukkige bruid is Henriëtte Hartog. Zij is, zoals de naam al aangeeft, een dochter van dokter A.M. Hartog. Dat Arie zich in Maarssen gaat vestigen is dus niet toevallig.

Er is een trouwfoto (Afb. 1). Het bruidspaar laat zich door Babs Scheuer van 'Hazenburg' fotograferen. Met de tuinzijde van het huis van dokter Hartog 'Honk' als achtergrond kijkt het bruidspaar ons aan. De drieëntwintigjarige Hetta kijkt geïnteresseerd, gekleed in maagdelijk wit met 'pothoed-sluier' en een overdadige ruiker van orchideeën, door linten samengehouden. In haar blik ligt warme aandacht geborgen. Hoewel de hele familie Hartog rijzig is van gestalte torent Arie 't Hoen boven zijn gade uit. Zijn blik heeft iets fiers en martiaals . . . onder de neus zou je een snorretje vermoeden, de verse trouwring zichtbaar aan de rechterhand en de das met een Indisch-gouden speld gesierd. De krachtige kin, de zelfverzekerde houding, het zou de foto van een filmster kunnen zijn. Evenwel, het is dokter 't Hoen, die nu met zijn vrouw een leven begint aan de Zandweg 31b.

Van zijn schoonvader neemt hij een klein deel der patiënten over, Zuilen, Maarssenbroek en richting Tienhoven, de buitengewesten dus. Met de auto - Arie is een coureur in spé - worden de nog zeer rustige binnenwegen onveilig gemaakt. Ach, het valt wel mee, natuurlijk, 50 km, nu de maximum snelheid, is in de twintiger jaren een behoorlijke vaart. Trouwens, na een bijna-botsing niet met een kinderwagen, bij een wat haastig vertrek van huis, wordt de vaart een vaartje. Het gaat net als met wilde haren.

Hetta doet de apotheek. Haar opleiding heeft ze in Utrecht voltooid. Daar, in een gezamenlijk

'kosthuis' heeft ze haar Arie ontmoet. Zo is het begonnen. De praktijk breidt zich gestaag uit. Hetta wijdt zich meer en meer aan het huishouden en haar taak als moeder. In 1927 wordt Hans en een paar jaar later zijn broertje Tom geboren. De medicijnen worden nu klaargemaakt door Johan van der Horst, die dagelijks vanaf de A.B.T.B.* aan de Straatweg naar de Zandweg komt. En de patiënten weten het . . . bij de praktijkingang, in de vensterbank staan de flesjes. Netjes op een rijtje. Nog immer het verschil . . . wat kleurig ingepakt en versierd is, is voor de 'particuliere' patiënt.

De samenwerking met zijn schoonvader is goed. En zo blijft het, ook na het overlijden van zijn schoonmoeder. Zijn schoonvader heeft er geen moeite mee, dat Arie hem in praktijkgrootte overvleugelt. En ook collega Venker - hij is aan zijn laatste jaren bezig - geeft zijn zoveel jongere collega de ruimte. Trouwens het dorp blijft groeien. De vrije tijd - die een schaars goed dreigt te worden - is er onder meer voor de muziek. Was er bij zijn ouders een pianola, waar Arie (geen beginnend meer) zijn handen over de toetsen liet glijden, nu heeft hij zelf een piano, waarop hij onder leiding van Ine van Leusden van 'Mariënhof eigentijdse muziek ten gehore brengt. In de dertiger jaren zijn er de eerste jazz-platen van Duke Ellington en Nat Gonella en de Comedian Harmonists . . . Een andere hobby zijn de auto's, natuurlijk voor zijn werk, zeker. Maar na anderhalf jaar telkens weer een nieuwe . . . de patiënten kunnen

Afb. 1.

het amper bijhouden. Goh, heeft-ie nu alweer een andere! Verder blijft de dokter een eenvoudig mens, keurig gekleed, met een duidelijke hang naar hygiëne. Het moet allemaal schoon zijn. De nagels - nee, het is geen nagelbijten - worden extra kort geknipt, zó dat er niets kan achterblijven. Er is ook een zorgelijke trek. Een levensverzekering, maar is dat in die tijd geen usance? Een bliksemafleider dan, tja het kan natuurlijk bij onweer inslaan. Maar de schuilkelder in zijn tuin? Is hij door zijn schoonvader aangespoord, of heeft de laatste zich door de schoonzoon laten overhalen. Hoe dan ook, beiden laten een betonnen gevaarte in de tuin ingraven. Het is 1938. München lijkt de vrede te redden, maar realisten en somberaars zien de bui hangen.

Het leven gaat gewoon door, oorlogsdreiging of niet. Het huis wordt geschoond door Hilda Roks en Lenie Jäger. Er is een 'juffie' Achterberg, die kookt en de was doet en in de tuin scharrelt Jan van Vredendaal (een oudere broer van Reyer, de

timmerman). Nee, de dokter bemoeit zich niet met de buitenboel.

Hetta, met ondertussen drie zoons en een dochter onder haar hoede en niet al te sterk laat zich bijstaan door Cor Faber, die een deel van de huishoudelijke taken op zich neemt. Eens in de maand komt Gerda Miltenburg - de handfietsdriewielwagen mag op de oprit blijven staan - de mand verstelgoed onder handen nemen.

De oudste zoons helpen Hans bij malheur met de auto. Tom met het bezorgen van de rekeningen, Wat te doen met wanbetalers, die aanmaning na aanmaning in de bus krijgen?

Het patiëntenaantal neemt toe, de vrije tijd mindert navenant. Het gebeurt dat het echtpaar naar de schouwburg gaat in Utrecht en hij zich halverwege laat wegroepen. Zo is hij aan zijn patiënten verslingerd. Het

levert hem het predikaat 'geliefd' op, een geliefd en bemind man. Zijn patiënten dragen hem op handen. Zijn collega's - ze zijn inmiddels met zijn vieren - kunnen geen woord kwaad over hem spreken. Een altruïst . . . brandt bij daardoor misschien sneller op?

Een voorbeeld van zijn zorg. Aan de overkant van de Vecht wonen patiënten. Als dokter 't Hoen wil wegrijden in z'n zoveelste nieuwe auto ziet hij daar een kindervagen in de tuin staan. Het is hartje winter. Terug naar binnen en bellen. Zeg Jo . . . ik heb je wel gezegd de kleine meid veel frisse lucht te geven, maar ze hoeft toch ook niet te bevriezen, kom nou . . . !

De oorlog maakt het er niet eenvoudiger op. Zoon Hans - autogek als zijn vader - heeft op tijd de auto gesloopt en gevrijwaard voor vordering. Nu moet dokter 't Hoen wel op de fiets. Wie soms ook op de fiets moet is Dickie Wilhelm, het dienstmeisje in de oorlogsjaren. Met een door familie 't Hoen gehuurde fiets van Ter Wee gaat ze ook naar de Scheendijk. De familie houdt er va-

kantie in het plassenhuisje Honk - door vererving nu hun 'tweede woning' -, Ach arme Dickie, ze heeft vaak pech. De lekkende banden - wat wil je, het is oorlog - laten haar veelvuldig de afstand te voet afleggen. Als de dokter bij de fietsenmaker komt klagen, helpt het niet. Ter Wee heeft echt niets beters. Er is eigenlijk gebrek aan alles.

Dokter 't Hoen heeft veel zorgen. De difterie-epidemie vergt ook in zijn praktijk slachtoffers. Bij meerdere huizen is - op last van de bezetter - een groot wit papier op de voordeur te zien, Besmettelijke Ziekte. Er is gebrek aan medicijnen, er is nauwelijks verband. Een moeizame tijd die, na de zozeer verlangde bevrijding, maar traag verandert. Een naoorlogse foto van Arie 't Hoen laat de sporen zien (Afb. 2). De lippen hebben een verbeten trek en de ogen zijn getuige geweest van veel leed. Een gevoelige man die zich dapper teweer stelt. En waarom toch zijn de haren in een andere richting gekamd?

Eind 1947 kondigt zijn ziekte zich aan, zomaar geel. Zijn het galstenen, is het een ontsteking van de galblaas?

Was het maar zo. Nee, zijn alvleesklier is door een gezwel aangetast en het is al snel voor Arie 't Hoen duidelijk dat zijn jaren geteld zijn. Als hij aan zijn lichaam merkt dat het niet langer wil functioneren zoals de dokter het wil, komt er een waarnemer. Friso Bosman, met zijn gezin uit Indië gerepatriëerd, neemt het werk van hem over. Nu is de dokter zélf patiënt en kan hij de aandacht krijgen die hij zelf jarenlang gegeven heeft. Onder de patiënten wordt de behoefte gevoeld de huisdokter een blijk van waardering te geven. In het voorjaar van 1948 - Arie 't Hoen is dan kortdurend thuis uit het ziekenhuis - wordt hem een groot, in leer gebonden, boek aangeboden. Op de voorzijde in reliëf een aesculaap. Op het schutblad gecalligrafeerd 'Van dankbare patiënten aan hun onvergetelijke dokter. Mei '48'. En dan volgen er vele bladzijden met visitekaartjes. Een enkele voorbedrukt, de meeste in het persoonlijke schrift van de patiënt. Ruim zevenhonderd namen. De eerste is Jac Aartsen en de laatste D. Zijlstra.

Het zal dokter 't Hoen hebben geraakt, die aanhankelijkheid, de geliefde dokter. Vijf maanden later wordt hij begraven. De belangstelling is overweldigend. En weer is er vanuit de praktijk de behoefte hun nu overleden dokter te eren. Het wordt een grafmonument. Pieter 'd Hond,

Afb. 2.

beeldhouwer in Utrecht, krijgt de opdracht. In zijn atelier heeft hij een aantal stukken hardsteen liggen die tot voetstuk kunnen dienen van het beeldje, dat in zijn soberheid - hier sta ik - het kernthema van Arie 't Hoen weergeeft. Er te zijn voor de hulpzoekende medemens was zijn doel. Het voetstuk laat links de dageraad zien (Afb. 3). Een vrouwenfiguur richt zich op naar de zon. Rechts bij ster en maan legt een man zich ter ruste. Begin en einde van de dag. Begin en einde van het leven.

De begraafplaats is een stille plek. Het monument is een halve eeuw ouder geworden en wat vergrijsd. Het struweel wat ongeordend opgeschoten en schoonvader Hartog ziet nog immer op afstand toe. Het beeldje stemt tot nadenken. Het zonder opsmuk je dienstbaar opstellen (het is haast niet meer van deze tijd) . . . is een gedachte.

Een andere . . . de zelfverzekerde uitstraling van het vrouwenfiguurtje legt de verbinding naar hoe

Afb.3.

het begon ooit, die trouwfoto, En verder . . . het blijft zoals het is. De bomen dromen hoog boven het verkeer en over het water gaat er een bootje net als weleer . . . **

Auke Hoekstra

Tom en Peter 't Hoen (zonen van de dokter) hebben voor een groot deel de gegevens voor dit levensbericht aangedragen. Ook de foto's komen uit familiebezit.

Noten:

- * A.B.T.B. Algemene Boeren- en Tuinders Bond (bedoeld is hier een opslagplaats/filiaal).
- ** Bekend liedje over Amsterdam, tekst en muziek Harry Bannink.

G. van SCHOONHOVEN		
Telefoon 481	Giro 327270	
Kaatsbaan 29	MAARSSSEN	
◀ Fotografische Inrichting ▶		
79	Nota	
Wel Ed. Heer	L. de Graaf	
voor		
Mevrouw		
Meisjevrouw		
7	ONTWIKKELEN	45
5	AFDrukKEN	90
	VERGROTEN	
	BRIEFKAARTEN	
	PAS FOTO'S	
Totaal F		135

Uit de oude schoenendoos (No.9) Zangkoor van de West Hill kinderkapel

In het huisaanhuisblad de VAR van donderdag 13 september jl. maakte het College van B&W van de gemeente Maarssen bekend dat door Dr. F. van der Ploeg, Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, is besloten in de gemeente Maarssen een aantal nieuwe Rijksmonumenten aan te wijzen. Alle ca. 20 objecten van het in de VAR gepubliceerde lijstje maken deel uit van de zogeheten Jonge Bouwkunst (periode 1850-1940). In een van de volgende nummers hoop ik aandacht te besteden aan deze tamelijk grote uitbreiding van de Maarssense Rijksmonumentenlijst, waaronder ook de aan de Parkweg in Maarssen gelegen West Hill kinderkapel. De dames en heren op bijgaande foto uit 1940, enige tijd terug aan de HKM geschonken door de heer H. Westerik, behoorden toen tot een zangkoor van de nog steeds bestaande West Hill kinderkapel. Op de foto zien we, staande van links naar rechts, Marie van Eindhoven, Alie Steegstra, de heer Timmer (was hij de dirigent?), Eef Grimm, Coba de Haan, Sybert Griffioen, Griffioen of Riek van Eijk???. Zittend, ook van links naar rechts, Annie Grimm, Greet Geersma en Nel Kelderman. Geheel vooraan Lenie Hille, die door haar huwelijk met de schenker van de foto mevrouw Westerik werd. Aardig was het om te kunnen constateren dat de originele foto aan de achterzijde voorzien is van het firmastempel van de vermoedelijke maker, de heer Henk Kelderman, broer van de bovengenoemde Nel, die zijn fotozaak op de Kaatsbaan, nummer 17, had. Later was er op de Kaatsbaan 29, zoals het hierbij geplaatste winkelzakje uit de jaren vijftig toont, een 'Fotografische Inrichting' van G. van Schoonhoven. Het zakje, inhoudende een aantal, voor de Kring niet interessante zwart/wit-negatieven, met opnames van een vader, moeder en twee kleine kinderen (Fam. De Graaf, zoals op het zakje staat?) werd onlangs aan het archief van de Kring geschonken. Graag zijn we bereid deze negatieven aan de rechtmatige eigenaar terug te geven. Maar er zijn, zoals bekend, nogal wat families De Graaf in Maarssen. Dus wie meent deze negatieven, van omstreeks 1957, kwijt te zijn, kan zich bij mij melden. Overigens was het fotograferen in die tijd, gezien de vermelde prijzen voor een film ontwikkelen en vijf afdrukken, wel wat goedkoper dan tegenwoordig.

Terugkomend op de vorige aflevering van deze rubriek kan ik u thans melden, dat de meest rechtse dame op de foto van de boerderij aan de Maarssenbroeksedijk Oost, ze is gekleed in een wit schort en heeft een hondje op haar arm, volgens één onzer leden mevrouw Coba Verwey-van Zijl is.

J.H. Sagel, Van Lingelaan 85, 3602 PB Maarssen, Tel: 0346-561457

Inhoudsopgave periodiek van de Historische Kring Maarssen 28e jaargang 2001

Auteurs:

J.H.W. van Bommel , Nagekomen,	blz. 51
Unieke vazen in Gouda's museum,	blz. 71
C.W.P. Bloemendaal , Wie was Ties Tilstra?	blz. 52
De Langegracht te Maarssen,	deel 7 blz.64, deel 8 blz. 93
J. Dijk , Vereniging tot Verzekering van het Duurzaam Voortbestaan van een Bewaerschool te Zuylen,	blz. 62, deel 2, blz. 107
H. van Elk , Peter van Dulcken, Schout van Maarssen (1649-1659)	blz. 66, blz. 87
M.C. Hatzmann-Scheltema , Het jaar 1981 in Maarssen	blz. 15
A.Sj. Hoekstra , Over een fotoalbum . . .	blz. 31
Geneesheren uit de vorige eeuw,	blz. 74, deel 2, blz. 101
A.H. Hogenhout-Hofman , De schoolstrijd door de eeuwen heen in Tienhoven/Oud Maarsseveen, deel 2,	blz. 10
J.H. Sagel , Bij de voorplaat, Een boerderij in Maarssenbroek	blz. 3
Herinneringen aan de boerderij Vechtzig,	blz. 18
Reünie Koningin Julianaschool te Maarssen,	blz. 28
Uit de oude schoenendoos	nr. 6 blz. 22, nr. 7 blz. 56 nr. 8 blz. 80
Kapsalon Verkroost honderd jaar,	blz. 84
Goudestein particulier bewoond,	blz. 95
R. Tijhuis , Kringnieuws	blz. 25, 57, 81
Een nieuwe secretaris,	blz. 27
B.J. Visschedijk , Kringnieuws	blz. 1
Van de (nieuwe) voorzitter,	blz. 26
J.H. Witte , Het 'Oudt Schiltboucke' uit 1599,	blz. 35
A. de Zwart , Kerkje aan de Wilhelminaweg 100 jaar,	blz. 54

Varia:

Betalen lidmaatschapsgeld,	blz. 82
Bibliotheek : nieuwe aanwinsten,	blz. 61
Bij het afscheid van Hans Sagel	blz. 5
Convocatie	blz. 9
Erepenning HKM,	blz. 83
Inhoudsopgave , 27e jaargang 2000	blz. 23
Kring Kroniek	blz. 3, 59, 82
Nieuwjaarswens	blz. 7

TOPKLASSE

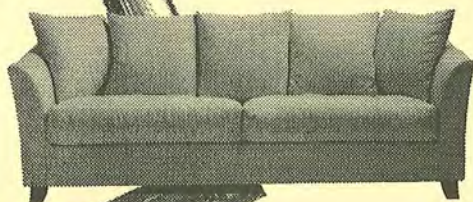
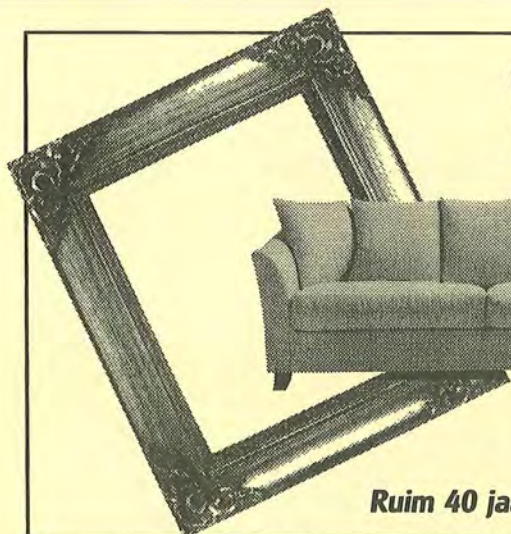
BRINKHOF AANNEMERS
Machinekade 6 Maarssen Tel. 561456

TOPKLASSE

SIERO SCHILDERS
Nassastraat 71 Maarssen Tel. 562310

WoonArt

Ruim 40 jaar in Maarssen!

WoonArt VAN WAAY – alles tussen vloer en plafond

Nassastraat 18 • Maarssen • Tel. 0346 - 561897 • Fax 0346 - 570097

TWEEWIELER-SPECIALIST

DE HAAN

VERKOOP EN REPARATIE TWEEWIELERS

ONDERDELEN EN ACCESSOIRES.

EIGEN REPARATIE-AFDELING

OPEN MA/T/M VRIJ. 8.00-12.30 / 13.30 - 18.00
 VRIJDAG AVOND 19.00/21.00
 ZATERDAG 8.00-16.30
 WOENSDAG GESLOTEN.

NASSAUSTRAT 105
 3601 BD MAARSSEN
 0346-561615